

נד 2 441 תא 2474/86
עמית נצר
כנפונית חברה למטוסים זעירים בע"מ

תיק אזרחי מס' 2474/86

עמית נצר

נגד

1. כנפונית חברה למטוסים זעירים בע"מ
2. יקותיאל נבון
3. גיורא גזית
4. יגאל ירון
5. יוסף המר
6. חביב מצליח
7. עמירם לביא
8. מדינת ישראל
9. BIRDMAN ENTERPRISES LTD.

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב - יפו
[25.1.94]
לפני השופט ג' קלינג

תקנות הטיס (הפעלת כלי טיס וכללי טיסה), תשמ"ב-1981, ק"ת 8, סימן ו', תקנות 33(א)(1)(כ), 163(ב), 163(ג), 180, 180(ה) 295, 395, 15(- תקנות רישוי שירות התעופה (בתי-ספר להוראת טיס), תשל"א-1971, ק"ת 1284, תקנות 5(4, 2) - תקנות הטיס (רישום כלי טיס וסימונם), תשל"ג-1974, ק"ת 1576, תקנה 2(ב) - תקנות הטיס (רשימות לעובדי טיס), תשמ"א-1981, ק"ת 510, תקנות 139, 5(134) - תקנות הטיס (הפעלת כלי טיס וכללי טיסה) (תיקון), תשמ"ד-1983 - תקנות הטיס (נהלי תיעוד כלי טיס וחלקיהם), תשל"ז-1977, ק"ת 1576, תקנה 9 - פקודת החברות [נוסח חדש], תשמ"ג-1983, נ"ח 764, סעיף 99(ב) - פקודת הנויקין [נוסח חדש], נ"ח 266, סעיפים 84, 84, 2(64) 15(ב) 86 - חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973, ס"ח 118, סעיף 39 - פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תשל"ל-1970, נ"ח 320 - תקנות הצלילה הספורטיבית (הטלת חובת ביטוח על צוללים), תש"ס-1980, ק"ת 1163 - חוק התובלה האוירית, תש"ס-1980, ס"ח 197, סעיף 1 (המונח "האמנה"), סעיף 5 - חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), תשי"ב-1952, ס"ח 339 - פקודת הנזיקים האזרחיים, 1944, ע"ר תוס' 1, (ע) 93, (א) 129, סעיף 50 - תקנות התעבורה, תשכ"א-1961, ק"ת 1425, תקנה 119(ג) - חוק חגורות בטיחות ברכב, תשל"ג-1973, ס"ח 250 - חוק הצלילה הספורטיבית, תשל"ט-1979, ס"ח 141, סעיף 3(א) - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975, ס"ח 234, סעיף 8 - אמנה לאיחוד כללים מסויימים בדבר תובלה אוירית בינלאומית, 1929, כ"א 8, עמ' 479, סעיפים 2(3, 3) - צו התובלה האוירית (כרטיס לתובלת פנים), תשכ"ט-1969, ק"ת 1608, סעיפים 8, 4(3) - תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984, ק"ת 2220, תקנה 513, ק"ת 1608.

442

התובע הינו אמודאי בהכשרתו, אשר את מרבית עתותיו בילה בעבודת אמודאות ברחבי העולם, בעיקר בים הצפוני. באוגוסט 1986, הגיע התובע לביקור בישראל ובמהלך ביקורו ביצע טיסה במטוס זעיר (אולטרה-לייט) בהדרכתו של מדריך, טייס חיל האוויר לשעבר. תוך כדי אותה טיסה התרסק המטוס, והתובע נפגע ונשאר משותק בפלג גופו התחתון, לצמיתות.

בעקבות הפגיעה הגיש התובע את התובענה דנן, לפיצוי על הנזק שנגרם לו. הנתבעת 1 הינה הבעלים של המטוס הזעיר בו אירעה התאונה. היא שניהלה את המינחת, ממנו המריא המטוס, והיא שהעסיקה את הנתבע 7, אשר הטיס את המטוס, שעה שאירעה התאונה. הנתבעים 2-6 הם מקימיה של הנתבעת 1, בעלי המניות בה ומנהליה. התביעה הוגשה גם נגד הנתבעת 8, אשר היתה מעורבת בהליכי הרישוי של המטוס הזעיר, ובפיקוח על הנעשה במינחת, וזאת, באמצעות מינהל התעופה. הנתבעת 9 הינה יצרנית המטוס הזעיר, בו אירעה התאונה. נתבעת זו לא התגוננה, והיא אינה פעילה עוד.

הנתבע 2 שלח הודעה לצד שלישי לנתבעים 7, 6, 5, 4, 3, 1. הנתבע 2 שלח הודעה לצד שלישי לכל יתר הנתבעים. התביעה נגד הנתבע 3 נמחקה בשלבים מוקדמים של המשפט.

במהלך הדיון בבית המשפט הוכח, כי התאונה לא נגרמה עקב התערבות התובע בהטסה, או עקב תקלה טכנית או מיכאנית באוויר, אלא בשל היזדקרות המטוס, וחוסר ניסיונו של הטייס במצבים כגון אלה. גובה הטיסה הנמוך תרם אף הוא לקרות התאונה.

עוד התברר במהלך הדיון, כי לנתבע 7 אין הניסיון הדרוש להטסת מטוס זעיר, כנדרש על-פי תקנות הטיס (רשיונות לעובדי טיס), כי במטוס דגן לא הותקנו מיצנחים, על אף החלטת החברה בדבר רכישת מיצנחים כאמור. במטוס לא הותקנו חגורות, ולא הותקן מכשיר להתראה מפני היזדקרות המטוס, כמקובל במטוסים אחרים. פוליסת הביטוח היחידה, אשר הוצאה לבקשת הנתבעת 1, היתה פוליסת ביטוח של תאונות אישיות, על סך השווה ל-25,000 דולר של ארה"ב.

בית המשפט המחוזי פסק:

א. (1) בנסיבות דגן, עוררה קלות ההפעלה של המטוס הזעיר בקרב המטיסים אותו, אשליה של ביטחון-יתר. הנתבע 7 התפתה לבצע תרגילים בלתי-מוכרים לו, בגובה נמוך, מתוך ביטחון בלתי-מבוסס לגבי תגובותיו של המטוס.

(2) בנסיבות דגן, הנתבע 7, כטייס סביר, היה חייב לצפות שהתנהגותו תגרום נזק לתובע.

(3) קשה לתאר התרשלות גדולה מאשר הכנסת מטוס, בו מצוי התובע, לתרגיל שהנתבע 7 לא ביצעו קודם לכן ולא התנסה בתגובותיו של המטוס לתרגיל זה.

(4) בנסיבות דגן, משידע הנתבע 7 על היעדרה של אזהרת הזדקרות, חייב

443

היה לכלכל את צעדי בזהירות יתירה, ולא להגיע למצב, בו הוא עלול להיכנס להזדקרות, בתנאים, בהם כמעט שלא ניתן להיחלץ ממנה.

ב. (1) (בעקבות ע"א 148/82): בצד האחריות האישית המוטלת על אורגן בגין פעולותיו שלו, עשוי הדין להטיל עליו אחריות מכוח תורת "הרמת המסך", על-פיה, בנסיבות מסוימות, מורם מסך ההתאגדות וחובות וזכויות של התאגיד הופכות להיות גם לחובות וזכויות של האורגן.

(2) יש שהרמת המסך נקבעת על-ידי המחוקק עצמו, אולם לרוב הרמת המסך היא הלכתית, והיא נעשית כאשר נעשה שימוש לרעה - כלומר בניגוד למטרת החקיקה הרלוואנטית - באישיות המשפטית של החברה.

(3) בנסיבות דגן, הנתבעים 2, 4, 5 ו-6, כדירקטורים, שלחו ידם בעיסקי תעופה, אשר סיכונם רב, מבלי שהיו להם הכישרים לכך, ומבלי שנועצו עם מי שמומחיותו בכך.

ג. (1) בנסיבות דגן, הנתבעת 1 הינה חברה, אשר כל כולה הינה ארבעה דירקטורים, הנתבעים 2, 4, 5 ו-6, שהינם גם בעלי מניותיה, אשר כל עניין מובא להכרעתם ומגעם עם החברה תכוף.

(2) בנסיבות דגן, נושאים הנתבעים 2, 4, 5 ו-6 באחריות ישירה למחדליה של הנתבעת 1 בארבעה תחומים: אי-התקנת מיצנח; אי-התקנת חגורות; היעדר התראת הזדקרות; העסקת הנתבע 7 מבלי שהיתה לו הכשירות המספקת להטסת המטוס עם התובע.

(3) בנסיבות דגן, אחריותה של הנתבעת 1 הינה, הן ישירה, והן שילוחית. אחריותה השילוחית נובעת מאחריותה למעשיו של הנתבע 7 שהועסק על-ידיה.

ד. (1) המעסיק קבלן עצמאי בפעילות שסיכונה עימה, אינו יכול לחסות בצל החיסיון שמקנה הרישא לסעיף 15 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

(2) בנסיבות דגן, הנתבעים 2, 4, 5 ו-6, כדירקטורים, אינם יכולים לחסות בצל מסך ההתאגדות של החברה, משעסקו בפעילות שסיכונה רבים.

ה. (1) כשם שאין המעסיק קבלן עצמאי לביצוע פעולה מסוכנת יכול להשתחרר מאחריות לנזקה של אותה פעילות, כך דינו של המעסיק קבלן עצמאי, חסר יכולת כלכלית לפצות על הנזק שהוא עלול לגרום.

(2) מנהלים, אשר נתנו ידם להפעלת חברה שלא היו בידיה מעולם אמצעים לפיצוי על נזק אשר פעילותה עשויה לגרום, דומים לאותו מעסיק, אשר העסיק קבלן עצמאי ללא יכולת כספית.

(3) ניהול הנתבעת, שעיסוקה הוא בפעילות הכרוכה בסיכון רב, מבלי שהיו

444

בידיה אמצעים ראויים לשאת בפיצוי על נזק שייגרם, הינה גם הפרת חובתם של המנהלים כלפי התובע.

ו. (1) בנסיבות דגן, מוטל היה על מנהלי הנתבעת 1 לדאוג לפחות לביטוח הולם, וזאת, ללא זיקה לחובתה של הנתבעת 1 לדאוג לביטוח. היעדר ביטוח, הינו הפרה נוספת של חובת הזהירות כלפי התובע.

- (2) לשם מילוי חובת הביטוח, אשר נקבעה ברישיון ההפעלה שקיבלה הנתבעת 1, היה עליה לערוך ביטוח בסכום, אשר יש לו יחס סביר לנזק שעלול להיגרם.
- (3) בנסיבות דנן, פוליסת הביטוח אשר הוציאה הנתבעת 1, על סך השווה ל-25,000 דולר ארה"ב, אין בה כדי לצאת ידי חובת תנאי רישיון ההפעלה שקיבלה.
- (4) כשם שחוסר אפשרות לבטח יניע את בית המשפט שלא להטיל אחריות, הרי היכולת לבטח הינה שיקול נכבד להטלת אחריות.

ז. (1) כאשר מדובר על סיכון בר-ביטוח, הדגש הוא על אופי הסיכון. אם הסיכון אינו בר-ביטוח, הרי אין חובה לבטחו.

- (2) בנסיבות דנן, הסיכון היה בר-ביטוח, אולם המבטחים בישראל סירבו לבטחו מעבר לסכום הביטוח שנעשה בפועל.
- (3) בנסיבות דנן, לא שוכנע בית המשפט, כי הנתבעים עשו כל שניתן היה לעשות, כדי לקבל הצעת-ביטוח סבירה, ובכך לא קיימו את החובה אשר חבו.
- (4) בנסיבות דנן, אם אכן לא ניתן היה להשיג כיסוי ביטוחי משמעותי לפעילות החברה, מחמת אופיה של הפעילות וסיכונה, היה הדבר צריך להניא את הנתבעים מאותה פעילות מסוכנת. בייחוד כך, בנסיבות המיוחדות של המקרה דנן, כאשר מחד גיסא, הועמדו מנהלי הנתבעת 1 על גודל הסיכון, ומאידך גיסא, ידעו על דלות האמצעים של הנתבעת 1.

ח. (1) בנסיבות דנן, מצטיירת תמונה עגומה מדרך תפקודו של מינהל התעופה של הנתבעת 8. מחד גיסא, התקבלה החלטה, כי ישראל תהיה חלוצה לפני מדינות אחרות, ותנהיג רישוי ביחס למטוסים זעירים, אולם איש לא התייחס ברצינות הראויה למטלה שהיתה כרוכה בכך. מאידך, למינהל התעופה לא היו הכלים והיכולת לבדוק את המטוס, והוא הסתפק בספר המטוס, אשר התקבל מן היצרן, ולא נעשה כל ניסיון לברר מהו הניסיון המצטבר עם המטוס.

(2) בנסיבות דנן, חייב היה מינהל התעופה להתייחס בחשדנות ליצרן המתאר את מוצרו בספר המטוס, שהוא בבחינת "נחתום המעיד על עיסתו".

445

(3) בנסיבות דנן, היעדר התראת הזדקרות, היעדר חגורות מתאימות וחוסר ניסיון מספיק של הטייס, הנתבע 7, גרמו לתאונה, ואלה קרו, בין היתר, עקב התרשלותם של אנשי מינהל התעופה. בכך התקיים אחד היסודות של עוולת הרשלנות. היסוד השני שאותו יש לבחון, הוא קיומה של חובת הזהירות.

ט. (1) רשות שלטונית, המפעילה סמכות סטטוטורית, אינה חסינה מאחריות ברשלנות, בגין הפעלה רשלנית של סמכות זו.

(2) (בעקבות ע"א 7 [243/83]): הכלל הוא, שבמקום שהנזק הוא צפוי (כעניין פיסלי) חובה לצפותו (כעניין נורמטיבי), אלא אם-כן קיימים שיקולים מיוחדים, המצדיקים צמצום החובה או שלילתה, חרף יכולת הצפייה.

(3) בבחינת שאלת אחריותה של המדינה בנזיקין, יש לשקול בכל מקרה שלושה דברים: את מידת הסכנה, את הקושי למונעה וההוצאה הכרוכה בכך, ואת האינטרס הציבורי שבמתן השירות, על-אף סכנתו. במאזן שיקולים אלה, עלול האחרון להיות עדיף.

(4) (בעקבות ע"א 11 [373/74]): בבוא בית המשפט לבחון טיב מעשיהן של הרשויות, נכון יעשה, אם יתן דעתו גם לשיקול הציבורי, המאזן בין צרכי הכלל וחלוקת המשאבים שבידיו, לבין הדרישות העולות מעת לעת במסגרת האמצעים הנתבעים לשם יצירת בטיחות רבה יותר בתחום מוגדר. בית המשפט הוא שיקבע אם יצאה הרשות ידי חובתה בנקיטת האמצעים המינימליים המתחייבים מאחריותה לפי דיני הנזיקין כלפי האזרח, וחזקה על בית המשפט, שלא יצמצם ראייתו לסוגיה העובדתית הצרה שלפניו, אלא יידע להקיף במבטו את הרקע הכללי יותר, לשם בחינתו של הסביר ובר הביצוע בנסיבות העניין.

י. (1) בקביעת חובת-זהירות, יש משום קביעה נורמטיבית ובית המשפט הינו בבחינת מחוקק וקובע נורמות התנהגות.

- (2) בנסיבות דנן, הקביעה, כי הנתבעת 8 חבה חובת זהירות מושגית כלפי התובע, משמעה, כי המדינה חייבת לדאוג לבטיחותו של המסתכן בעיסוק שעיקרו ספורט ושעשוע.
- (3) אילו לא הסדירה הנתבעת 8 את הפיקוח על המטוסים הזעירים באמצעות חקיקה, כלל לא ניתן היה לבוא אליה בטענה, כי היא חבה חובת זהירות מושגית למשתמשים במטוסים זעירים.
- (4) אם אין חקיקה המסמיכה את המדינה להסדיר תחום פעילות מסוים, המדינה לא תחוב כלפי מי שיינזק עקב אותה פעילות, הנעשית על-ידי זולתה.
- לעומת זאת, אם קיימת חקיקה מסמיכה, עשויה המדינה לחוב כלפי מי שיינזק עקב שימוש רשלני באותה סמכות.

446

יא. (1) קבלת החלטה על הסדרתה של פעילות מסוכנת, תהיה כרוכה לא רק בתקצוב צרכיה התפקודיים של הרשות, להפעלת הסמכות, אלא גם בקביעת תקציב לפיצוי מי שייזק על-ידי אותה פעילות.
(2) יש חשש, כי הצורך להבטיח תקציבים לפיצוי הנפגעים בשל אותה פעילות מוסדרת, עלול להרתיע מנטילת הסמכויות.

(3) בפני הרשות עומדים שיקולי מדיניות המחייבים קביעת סדרי-עדיפויות, וכאשר שוקלים אותם, עשויה הרשות להעדיף כינון לילדים וטיפול בקשישים או בנצרכים, על פני יצירת מעורבות בפעילות ספורטיבית, אשר הסיכון בה רב.

(4) העדפת תכליות אחרות לכספי הציבור, עלולה להביא את הרשות להימנעות מהסדרת תחומים חדשים ונוספים, ואפשרות זו אינה רצויה.

יב. (1) יש עניין בכך שיינתן לעסוק בפעילויות ספורטיביות, אף אם כרוך בהן סיכון. יחד עם זאת, רצוי שאותה פעילות תוסדר ותהיה נתונה לפיקוח, באשר בכך יופחת הסיכון שהיא יוצרת לחיי אדם.

(2) להשגת התכלית של התרת פעילות מסוכנת, מחד גיסא, ושל הסדרתה ופיקוח עליה, מאידך גיסא, אין זה רצוי שהרשות תחוב חובת זהירות מושגית.

(3) הפיקוח על פעילויות ספורטיביות, כמו צלילה ספורטיבית או טיסה במטוסים זעירים, כלל אינו מוסדר בחוק במרבית המדינות.

(4) בנסיבות דנן, עיסוקו של מינהל התעופה במטוסים זעירים, הן בדרך של התקנת תקנות, והן בדרך של רישוי, אינו גורר עמו חובת זהירות מושגית.

(5) בנסיבות דנן, הטיל מתקין התקנות חובת ביטוח על מפעיל קורס ההדרכה במטוסים זעירים. חובת הביטוח הינה שיקול נכבד כאשר בית המשפט בא להתוות את המדיניות הרצויה באשר לאחריות הרשות.

יג. (1) הטלת אחריות על הרשות, בגלל פיקוח שנטלה על עצמה על הפעילות של מטוסים זעירים, עלולה להרתיע אותה מהפעלת פיקוח על פעילות שחשיבותה שולית מבחינה חברתית.

(2) כאשר קובע סדרי העדיפויות ימצא עצמו בפני הצורך לפצות על נזק, הנגרם על-ידי השימוש במטוסים זעירים, או שיצטרך לקבוע אמצעי פיקוח יקרים, עלול הדבר להובילו לאיסורה של פעילות זו.

(3) בנסיבות דנן, רשלנותה של הנתבעת 8, אם היתה כזו, אינה הגורם היחיד, ואף לא המכריע לתאונה, שכן זו נגרמה עקב רשלנותם של אחרים, שמעשיהם ומחדליהם היוו הסיבה המכרעת לנזק, במובנו של סעיף 2(64) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. רשלנותה של הנתבעת 8 לא היתה אלא עובדת רקע לאירוע התאונה.

447

יד. (1) חוק התובלה האווירית, והאמנה לאיחוד כללים מסויימים בדבר תובלה אווירית בינלאומית, 1929, חלים רק על הולכת נוסעים, ואין הם חלים על האחריות לצוות המטוס, או על חניך בית-ספר לטיסה, שכן לאלה אין מוציאים כרטיס נוסע.

(2) בנסיבות דנן, די בכך שלא הוצא לתובע כרטיס נוסע, על-מנת שחוק התובלה האווירית, והאמנה הנ"ל לא יחולו עליו.

(3) כרטיס נוסע צריך לכלול הצהרה, כי התובלה כפופה לחוק התובלה האווירית, המגביל את אחריות המוביל. בדרך זו, מיידעים את הנוסע, כי אחריות המוביל מוגבלת, ובידי הנוסע הברירה לבטח עצמו מעבר לאותה אחריות.

(4) סעיף 8 לצו התובלה האווירית (כרטיס לתובלת פנים), קובע, כי אם בכרטיס הטיסה לא נכללה הצהרה בדבר הגבלת האחריות, לא תחול ההגבלה.

טו. (1) בתי המשפט נוהגים לקבוע חלוקת אחריות, אף ללא משלוח הודעות לצד שלישי על-ידי הנתבעים, כפי שנעשה במקרה דנן.

(2) ביחסים בין הנתבע 7 לבין הנתבעת 8, אחריותו של הנתבע 7 הינה 100%, ועל-כן דין ההודעה לצד שלישי נגדה להידחות, אפילו לא נדחתה התביעה נגדה בתיק העיקרי.

(3) חלוקת האחריות בין המזיקים, נעשית על-פי סעיף 84(ב) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], על-פי הצדק והיושר, בהתחשב עם מידת אחריותו של האדם לנזק.

טז. (1) בנסיבות דנן, רשאי היה הנתבע 7, לסמוך על הנתבעים 4, 5 ו-6, שהם מעמידים לרשותו מטוס, שבו אמצעי הבטיחות המקובלים באותו מטוס, דבר אשר לא קרה. מאידך גיסא, רשאים היו הנתבעים 4, 5 ו-6, לסמוך על ניסיונו העשיר בטיסה של הנתבע 7.

(2) בנסיבות דנן, ראוי לחלק את האחריות בחלקים שווים בין הנתבע 7 מצד אחד, לבין הנתבעים 4, 5 ו-6, בחלקים שווים, מצד שני.

(3) הנתבעים 4, 5 ו-6, עסקו, כולם יחד, בתחום שבו מיומנותם היתה מועטה ביותר, ועל איש מהם לא הוטל התפקיד של מנהל, שיהיה המוציא והמביא, והנושא באחריות. אם היו מהם, שהיו פעילים יותר מאחרים, הרי הדבר נוצר בשל נסיבות שאין להן דבר עם חלוקת האחריות.

יז. (1) אדם, אשר זה עתה שלח ידו במקצוע זה או אחר, ונפגע זמן קצר לאחר מכן, אין לראותו כמי שאכן היה עוסק באותו מקצוע אלמלא התאונה.
(2) בנסיבות דנן, על אף הזמן הקצר יחסית שבו עסק התובע באמודאות, הרי לאור נחישותו, ולאור מאמציו לקבלת הסמכה, אשר היתה כרוכה

448

במאמץ רב ובהוצאה כספית ניכרת, יש לראות את התובע, כמי שהיה ממשיך בעיסוקו במקצוע האמודאות אלמלא התאונה.

יח. (1) תכליתם של דיני הנזיקין, אינה לתת גמול על התנהגות נאותה, או להעניש על התנהגות פגומה. דיני הנזיקין נועדו לפצות נפגע על נזקו.
(2) בנסיבות דנן, משעלה בידי התובע להקטין את נזקו באופן משמעותי, קטן אף הפיצוי.
(3) גם כאשר מצליח הניזוק להשתקם ולהשתכר למחייתו, הכירו בתי המשפט בזכותו של נפגע כזה לקבל פיצוי על הפגיעה בכושר השתכרותו. פיצוי זה, בא לפצותו למקרה, שמטעם כלשהו תיפסק אותה תעסוקה והנפגע ייפלט לשוק העבודה, ויתקשה להשיג הכנסה כהכנסתו אלמלא הפגיעה. בגין אותו חשש, נהוג לפצות את הנפגע על בסיס של מחצית ממה שהיה נפסק לו, אלמלא המשיך מעסיקו לשלם את שכרו.
(4) לגבי התקופה בה היה התובע מפסיק לעסוק במקצוע האמודאות, אילולא הפגיעה, ניתן לבסס את הפיצוי על השכר הממוצע במשק.
(5) בנסיבות דנן, הזמן אשר הקדישו הוריו של התובע לשיקומו, הינו בר-פיצוי, אולם אין לחשבו על-פי תעריף שעת-עזרה, אלא על-פי אומדן כללי.

יט. (1) בנסיבות דנן, פוליסת הביטוח שהוציאה הנתבעת 1, לא ביטחה את חבותה של הנתבעת, אלא היתה זו פוליסת-ביטוח תאונות אישיות.

(2) סכום אשר שולם לתובע בהיותו נהנה על-פי פוליסת הביטוח, דינו כדין סכום ששולם על-פי חוזה ביטוח, כלשונו של סעיף 86 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], וככזה אין להפחיתו משומת הפיצויים.

כ. (1) הסמכות, אשר הוקנתה בעבר לבתי המשפט, לפסוק ריבית בשיעור של 8% לשנה, נקבעה לשם הרתעת חייבים, ולהמרצתם לפירעון חובותיהם.

(2) בנסיבות דנן, אין מקום לחייב את הנתבעים בריבית בשיעור של 8% לשנה, כאשר אי-פרעונו של הסכום נבע ממחלוקת כנה בין בעלי הדין, ודי יהיה בפסיקת ריבית בשיעור של 4%.

כא. (1) שומתן של הוצאות היא עניין למזכיר הראשי ולרשם על-פי תקנה 513 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984.

(2) בנסיבות דנן, התביעה נגד הנתבעת 8 נדחתה, ולכאורה היה ראוי לזכותה בהוצאות המשפט. אולם, לאור הקביעה בדבר התרשלותה של הנתבעת 8, ודחיית התביעה נגדה מחמת היעדרה של חובת-זהירות, לא ייפסקו לה הוצאות.

כב. (1) הכנת תובענה זו הצריכה השקעה של זמן רב ביותר, בראש ובראשונה

449

בפן העובדתי. ניהולה השתרע על פני כששים ישיבות, שחלקן התקיים גם מעבר לשעות המקובלות בבית המשפט.
(2) בנסיבות דנן, ניהולו של המשפט פגע ביכולתו של בא-כוח התובע לעסוק בעניינים אחרים, ועל-כן הוא זכאי לסכום השווה ל-20% מהסכום לו זכאי התובע על-פי פסק הדין, בתוספת מע"מ.
(3) סכום שכר הטרחה שנפסק משקף לא רק את שסוכם בין התובע לבין בא-כוחו, אלא מהווה גם שכר הולם לטירחה ולזמן שהושקעו.
(4) לאור החלטת הוועד המרכזי של לשכת עורכי הדין, לא ייפסק שכר העולה על השיעור שנפסק במקרה דנן. בית המשפט אמנם אינו מחוייב באותה החלטה, אך יש בכוחה להנחותו.

פסקי-דין של בית המשפט העליון שאוזכרו:

- [1] ע"א 148/82 גליק נ' ארמון, פ"ד מה(401) 3.
- [2] ע"א 451/66 קורנפלד נ' שאולוב, פ"ד כא(310) 1.
- [3] ע"א 131/55 פרידמן ובניו בע"מ נ' לוי, פ"ד יא 145.

- [4] ע"א 635/71 מזי נ' קוקה קולה בע"מ, פ"ד לא(242) 1.
- [5] ע"א 360/59 היועץ המשפטי לממשלה נ' ברקוביץ, פ"ד יד 206.
- [6] ע"א 429/82 מדינת ישראל נ' סוהן, פ"ד מב(733) 3.
- [7] ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, פ"ד לט(113) 1.
- [8] ד"נ 6/66 שחאדה נ' חילו, פ"ד כ(617) 4.
- [9] ע"א 452/82 בחן חברה לביטוח בע"מ נ' אייזנברג, פ"ד כז(720) 2.
- [10] ע"א 285/73 לגיל טרמפולין וציוד ספורט ישראל בע"מ נ' נחמיאס, פ"ד כט(63) 1.
- [11] ע"א 373/74 גרובנר נ' עיריית חיפה, פ"ד ל(141) 1.
- [12] ע"פ 364/78 צור נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(626) 3.
- [13] ע"פ 196/64 היועץ המשפטי לממשלה נ' בש, פ"ד יח(568) 4.
- [14] בג"צ 332/71 עלי נ' שר התחבורה, פ"ד כו(106) 1.
- [15] ע"א 862/80 עיריית חדרה נ' זוהר, פ"ד לז(757) 3.
- [16] ע"א 119/86 קני בתים בע"מ נ' הועדה המקומית לתכנון ולבניה נתניה, פ"ד מו(727) 5.
- [17] ע"א 324/82 עיריית בני-ברק נ' רוטברד, פ"ד מה(102) 4.
- [18] ע"א 20/80, 21/80, פליישר נ' לקטוש, פ"ד לו(617) 3.
- [19] ע"א 15/58 קסלר נ' גרייפסקי, פ"ד יג 768.
- [20] ע"א 164/54 היועץ המשפטי לממשלה נ' לבני, פ"ד ט 1107.

450

פסקי-דין אמריקניים שאוזכרו :

[ND2 P]1691(MENITON V. CAVANEY]12 374.
[P 051 .ESCULA V. COLA BOTTLING CO]22. 1944634( ).

פסקי-דין אנגליים שאוזכרו :

[Q.B 11972[ ] DUTTON V. BOGNER REGIS]32. 373.
[A.C]8791] ANNS V. MERTON LONDON BOROUGH COUNCIL]42. 827.
[A.C 11991[ ] MURPHY V. BRENTWOOD DISTRICT COUNCIL]52 893.

- א' שץ - בשם התובע ;
א' מלצר, א' אלרום, ד' קירשנבוים, פינצי - בשם הנתבעת 1 ;
א' מלצר - בשם הנתבע 2 ;
א' אלרום - בשם הנתבע 3 ;
ד' קירשנבוים - בשם הנתבע 5 ;
פינצי - בשם הנתבע 6 ;
צימרמן - בשם הנתבע 7 ;
גליק - בשם הנתבעת 8.